

ABD VE SURİYE İÇ SAVAŞI: YARINDAN SONRASINA HAZIRLIK

SUPPO

ABD'nin Suriye İç Savaşı'nı sona erdirmeye yönelik politikası için esas hedefi, iç savaş sonrası oluşacak siyasi zemini, ABD'nin menfaatleri doğrultusunda şekillendirmektir ve ABD'nin küresel ve bölgesel girişimleri bu hedef gözetilerek icra edilmekte.

Eyüp ERSOY

ABD yönetimi, beşinci yılının sonuna yaklaşan Suriye İç Savaşı'na yönelik, iç savaş ve beraberinde getirdiği insani krizi sona erdirmeye noktasında geçen dönem içerisinde ciddi ve kalıcı tedbirler almaktan kaçındı ve Suriye'ye doğrudan müdahalesini IŞİD'e karşı hava harekâtı ile sınırlı tuttu. Başkan Obama'nın Haziran 2015'te ifade ettiği şekliyle, ABD, Suriye İç Savaşı'na yönelik hala tam bir stratejiye sahip görünmemekte. Buna mukabil, ABD yönetimi, Suriye'ye istikrar ve güvenlik getirme amacıyla yönelik diplomatik girişimleri BM çatısı altında canlandırma ve destekleme teşebbüslerinde nispeten aktif bir yaklaşım içerisinde. 1 Şubat'ta başlayan ancak herhangi bir netice alınmadan kısa süre içerisinde askıya alınan Cenevre görüşmelerine giden süreçte ABD yönetiminin izlediği diplomasi bu yaklaşımın bir örneği. Bu durum, tedrici olarak, ABD'nin Suriye İç Savaşı'na dair politikasında bir değişikliğe işaret etmekte. Burada altı çizilmesi gereken nokta, ABD'nin yeni politikasının Suriye İç Savaşı'nın sona ermesini nihai hedef olarak değil bir geçiş dönemi olarak telakki etmesi. ABD'nin yeni politikası için esas hedefi, Suriye'de iç savaş sonrası oluşacak siyasi zemini, ABD'nin menfaatleri doğrultusunda şekillendirmektir ve ABD'nin küresel ve bölgesel girişimleri bu hedef gözetilerek icra edilmekte.

Steven Haydemann'ın ifadesiyle, John Kerry'nin Esad rejiminin geleceğine dair Rusya ve İran'ın pozisyonunu benimsemesi ve Suriye muhalefetine benimsetme çabalarının 1 Şubat'taki Cenevre görüşmelerini 'başlamadan berbat ettiği' söylenebilir.

Siyaset Tercihleri, Tehdit Öncelikleri, Muhtemel Maliyetler

ABD yönetiminin Suriye İç Savaşı'na yönelik kapsamlı ve zorlayıcı bir strateji geliştirememesinin ve ilan ettiği amaçlarını fiilen tatbik edememesinin muhtelif sebepleri mevcut. Birinci ve en önemli sebep, Başkan Obama'nın dış politikaya temkinli ve kendi ifadesiyle 'uzun ve maliyetli kara savaşlarına' mesafeli yaklaşımı. Obama, bir ABD Başkanı olarak gerçekleştirdiği son Ulusa Sesleniş konuşmasında, Suriye İç Savaşı'nı kastederek, ABD'nin krize düşen her ülkeyi devralamayacağını ve yeniden inşa edemeyeceğini, bunun bir liderlik değil sonunda ABD'yi zayıflatacak şekilde Amerikan kanının ve hazinesinin israfı demek olduğunu ifade etti. Ayrıca, Obama'ya göre bu, Vietnam'ın ve Irak'ın Amerikalılara çoktan öğretmesi gereken bir dersti. Kısaca, Suriye politikasını 'stratejik sabır' olarak niteleyen

Obama, ABD'yi Irak'tan çıkararak bir Başkan olarak, yine kendi ifadesiyle Suriye'de bir 'bataklığa' sapsalamayı istememekte.

İkinci sebep, ABD yönetimi için Suriye coğrafyasındaki öncelikli tehdidin Esad rejiminin değil IŞİD'in olması. Savunma Bakanı Ashton Carter, birkaç defa açık şekilde, ABD'nin IŞİD ile savaş halinde olduğunu beyan etti. Başkan Obama'yı, Esad'ın gitmesinde ısrarcı olarak ABD'nin Suriye politikasını felç etmekle suçlayan Carter'in selefi Chuck Hagel'e göre ise Esad hiçbir zaman ABD'nin düşmanı değildi. Robert Malley gibi güvenlik bürokrasisinden üst düzey yetkililer de bu görüşü savunmakta. Son bir örnek olarak, Suriye'de ABD kara birliklerinin konuşlandırılmasını savunan ABD'nin Türkiye eski büyükelçilerinden James F. Jeffrey, bu birliklerin münhasıran IŞİD'e karşı kullanılması gerektiği düşüncesinde. ABD'nin Suriye'deki tehdit öncelikleri, askeri müdahalesinin sınırlı olmasını ve sadece IŞİD'e yönelik icra edilmesini beraberinde getirmekte. Dışişleri Bakanı John Kerry de, ABD'nin Suriye'deki müdahalesinin sadece terörizm ile mücadeleye odaklandığını ifade etmiş bulunmakta. ABD, IŞİD'e karşı askeri mücadeleyi bir zaruret olarak görürken, Suriye İç Savaşı'na askeri müdahaleyi bir tercih olarak görmekte ve tercihini böyle bir müdahaleden kaçınma yönünde kullanmakta.

Üçüncü sebep ise, iç savaş sürecindeki Suriye'ye kapsamlı bir askeri müdahalenin ABD'ye getirebileceği muhtemel maliyetler. Irak'ta yaşanan benzer şekilde, ABD yönetimi, Suriye'de de tek taraflı ve kapsamlı bir askeri müdahalenin siyasi, askeri ve iktisadi maliyetleri

ile karşı karşıya kalmak istememekte. Irak'tan farklı olarak, Suriye'de hâlihazırda sürmekte olan acımasız ve çok taraflı bir iç savaşın ortasına atılmanın, bu maliyetleri katlayarak artırma olasılığı yüksek. Bu sebeplerden dolayı, ABD yönetimi, Suriye'de ilan ettiği kırmızı çizgi olan sivil halka karşı kimyasal silah kullanılmasının Esad rejimi tarafından alenen ihlal edilmesi durumunda bile Suriye'ye kapsamlı bir askeri harekât gerçekleştirmedi. Yine bu sebeplerden dolayı, ABD'nin böyle bir harekâtı, bundan sonra da gerçekleştirmesi beklenemez. ABD, geleneksel siyasi-askeri politikalarından olan çevreleme siyasetini sürdürme eğiliminde. Ancak, ABD yönetiminin, bu genel stratejik çerçeve içerisinde, uluslararası diplomatik girişimleri ile işaretini verdiği yeni bir politikaya yöneldiği gözlenmektedir.

Yarından Sonrasına Hazırlık Ya Da Bir Vekil Yaratmak!

İç savaşlara askeri ve/veya diplomatik şekilde müdahil olan hiçbir dış aktörün, özellikle bölge dışı güçlerin, nihai maksadı, iç savaşı sona erdirmek değildir. İç savaşın sona ermesi, dış aktörler için, iç savaş sonrası siyasi mücadelenin ilk ve hayati bir aşamasıdır. Nihai hedef değil, bir ara dönemdir. Buradaki en önemli analitik ayırım, bir dış gücün iç savaşa dair siyaseti ile iç savaşın sona ermesine dair siyasetinin iki farklı politik yaklaşım olduğudur. Suriye İç Savaşı'na dair 'tam bir stratejiye sahip olmayan' ABD yönetimi, Suriye İç Savaşı'nın sona ermesine dair yeni bir strateji ortaya koymaya çalışmakta.

ABD'nin son dönemde müşahade edilen uluslararası diplomatik

girişimleri bunun bir göstergesi ve ABD yönetimi, Suriye İç Savaşı'nın sona erdirilmesine dair görece ciddi bir irade sergilemekte. Bunun bir örneği, John Kerry'nin 23 Ocak'ta Riyad'da Suriye muhalefeti temsil eden Müzakere Yüksek Komitesi (HNC) temsilcileriyle yaptığı görüşmede ortaya koyduğu politik tavrı. John Kerry, bu görüşmede, muhalefeti, Cenevre'de müzakere masasına oturmamakta direttiği takdirde 'dostlarından temin ettiği yardımın etkileneceği' şeklinde diplomatik bir üslup ile tehdit etti ve ABD'nin o zamana kadar en azından söylesel olarak benimsediği politikayı terk ederek, müzakerelerin önşartsız ve uzun zamandır Rusya ve İran'ın savunduğu şekliyle, bir milli birlik hükümeti oluşturulmasına yönelik gerçekleştirilmesini istedi. Bu durum, ABD'nin Suriye muhalefetine kayıtsız bir desteğinin olmadığını, Suriye muhalefeti ile müzakere eden bir taraf olarak onu tavize zorladığını, kendi gündemi doğrultusunda kendi diplomatik amaçlarını takip ettiğini ve bu diplomatik amaçlar içerisinde en önemlisinin iç savaşın sona erdirilmesi olduğunu göstermekte. Ne var ki Steven Haydemann'ın ifadesiyle, John Kerry'nin Esad rejiminin geleceğine dair Rusya ve İran'ın pozisyonunu benimsemesi ve Suriye muhalefetine benimsetme çabalarının 1 Şubat'taki Cenevre görüşmelerini 'başlamadan berbat ettiği' söylenebilir.

ABD'nin Suriye İç Savaşı'nı sona erdirmeye siyaseti için esas hedefi, iç savaş sonrası oluşacak siyasi zemini, ABD'nin menfaatleri doğrultusunda şekillendirmektir ve ABD'nin küresel ve bölgesel girişimleri bu hedef gözetilerek icra edilmekte. Genel olarak, iç

savaşlar sonrası milli siyasetler, vekalet siyasetleri haline gelir ve iç savaşın sona erme safhası, iç savaş sonrası dönemde harici güçlerin nüfuzunu artıracak bir 'dahili ittifak siyaseti'nin hayati bir parçasını teşkil eder. Dolayısıyla, ABD'nin Suriye İç Savaşı'nın sona ermesine dair siyasetinin tek olması da en stratejik boyutunu, iç savaş sonrası dönemde politik ve stratejik olarak ittifak edeceği 'vekil/ler' yaratmak ve kuvvetlendirmek olacaktır. Bir dış aktör olarak ABD'nin dahili ittifak siyasetinin başarısı için, iç savaşın sona erme safhasında, muhtemel iç müttefiklerinin sahada zemin ve masada meşruiyet kazanması önemli. Ayrıca, bir iç aktörün meşruiyetinin en önemli ifadesi ve tescili uluslararası müzakerelere katılmadır. Altı çizilmesi gereken diğer bir nokta, iç müttefiklerin daima kendilerini tehdit altında hissetmeleri ve himaye edici dış devletin diplomatik, ekonomik ve askeri yardımına kronik bir ihtiyaç halinde olmalarının, iç savaş sonrası dönemde dış aktörlerin nüfuzunu artıran ve daimi kılan bir etken olması. Suriye İç Savaşı'nın sona ermesine dair siyasetinde, ABD'nin küresel sistemden kaynaklanan önemli bir avantajı da mevcut. ABD, Rusya da dâhil diğer birçok ilgili aktörden farklı olarak, iç savaşa fiili müdahale etmeden, diplomatik müdahale edebilme ve bu şekilde müzakerelerin sonucu etkileyebilme kabiliyetine sahip.

İç savaşların sona erme safhası, dış aktörler arasında iç müttefik oluşturma ve paylaşımına dair bir rekabeti de beraberinde getirir. ABD'nin bu rekabette, askeri müdahalesinin kısıtlı olmasının da etkisiyle gecikmiş bir aktör olduğu ifade edilebilir. Ancak,

ABD'nin dâhili ittifak siyasetindeki tercihinde, giderek artan biçimde Türkiye'nin bir terör örgütü olarak kabul ettiği PYD'ye yöneldiği gözlenmektedir. Bu yönelim devam ettiği takdirde, dâhili ittifak siyasetinde müstakbel vekili olarak PYD'nin, sahada zemin ve masada meşruiyet kazanması yönünde ABD yönetiminin adımlar atması beklenebilir.

ABD'nin dâhili ittifak siyasetindeki tercihinde, giderek artan biçimde Türkiye'nin bir terör örgütü olarak kabul ettiği PYD'ye yöneldiği gözlenmektedir. Bu yönelim devam ettiği takdirde, dâhili ittifak siyasetinde müstakbel vekili olarak PYD'nin, sahada zemin ve masada meşruiyet kazanması yönünde ABD yönetiminin adımlar atması beklenebilir. Önümüzdeki süreçte, Türkiye'nin Suriye İç Savaşı'na dair siyasetinde, alametleri tebarüz eden en ciddi meydan okuma, Türkiye ile ABD'nin dâhili ittifak siyasetlerindeki ayrışma olacağına kesin gözüyle bakılabilir. ○

Araş. Gör., Yıldırım Beyazıt Üniversitesi